

เก๊กฮวยสมุนไพรดอกสวยรวยประโยชน์

เก๊กฮวย เป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว ส่วนจีนกลางเรียกว่า จวี ฮวา เป็นพืชสมุนไพรที่มีฤทธิ์เย็นที่ได้รับความนิยมนำมาใช้เป็นเครื่องดื่ม มีต้นกำเนิดจากประเทศจีน และได้มีการแพร่ไปในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี กัมพูชา ลาว และไทย เก๊กฮวย เป็นพืชกลุ่มเดียวกับเบญจมาศ (chrysanthemum) อยู่ในวงศ์ Compositae ต้นเก๊กฮวยสามารถแยกย่อยได้หลายสายพันธุ์ สำหรับสายพันธุ์ที่นำมาใช้ทำยาและเครื่องดื่มมีอยู่ 2 สายพันธุ์คือ เบญจมาศหนู (Chrysanthemum morifolium Ramat.) ซึ่งมีลักษณะดอกเป็นสีขาว และเบญจมาศสวน (Chrysanthemum indicum Linn.) ซึ่งมีดอกสีเหลือง ทั้งสองสายพันธุ์มีสรรพคุณใกล้เคียงกัน สารประกอบสารสำคัญที่พบในดอกเก๊กฮวย ได้แก่ สารกลุ่มฟลาโวนอยด์ (flavonoid) (Cao et al., 2012) โพลีฟีนอล และน้ำมันหอมระเหย เป็นต้น และในการศึกษาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาพบว่าสารสกัดน้ำจากดอกเก๊กฮวยทั้งสองสายพันธุ์ มีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ ขจัดสารพิษ ดูดซับสารก่อมะเร็ง ต้านจุลชีพ ช่วยรักษาและป้องกัน โรคเส้นเลือดหัวใจตีบ ช่วยขยายหลอดเลือด ลดการเกิดภาวะ หัวใจล้มเหลว และโรคความดันโลหิตสูง แก้อ่อนใน บำรุงสายตา บำรุงตับ และแก้ไข้ (กองบรรณาธิการหนังสือสุขภาพ, 2556)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เก๊กฮวย จัดเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก เจริญเติบโตเป็นพุ่มแผ่ไปตาม พื้นดิน ใบเดี่ยวรูปรี ขอบใบเว้าเป็นหยักลึก (ไชยยง, 2557) มีช่อดอกแบบ head ประกอบด้วยดอกเล็ก ๆ (florets) เป็นจำนวนมาก ดอกที่อยู่รอบนอกมีการเจริญเติบโตได้ดีกว่า มองเห็นกลีบดอกได้ชัดเจนกว่าเรียกว่า ray florets (ดอกชั้นนอก) เป็นดอกไม้ สมบูรณ์เพศ คือมีแต่เกสรตัวเมีย ไม่มีเกสรตัวผู้ ส่วนดอกที่อยู่วงในเข้าไปและมีการเจริญเติบโตช้า มองเห็นกลีบดอกไม่ชัดเจน เพราะว่ามีกลีบดอกสั้น เรียกว่า disc florets (ดอกชั้นใน) รวมกันอยู่ เป็นกระจุกตรงกลางดอก disc florets นี้เป็นดอกสมบูรณ์เพศ คือมีทั้งเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย (เสริมศิริ, 2532)

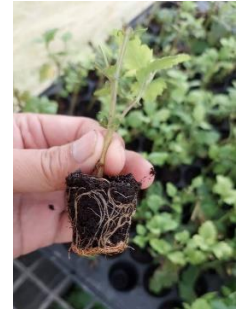

ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโต

สภาพที่เหมาะสมในการปลูกแก้กฮวย คือ ดินเป็นดินร่วนมี pH 6.5 – 7.5 อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 15 องศาเซลเซียส สูงสุดเฉลี่ย 32.6 – 37.7 องศาเซลเซียส ต่ำสุดเฉลี่ย 0–1.3 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนตลอดปี 1,200 มิลลิเมตร (เสริมศิริ, 2532)

การขยายพันธุ์

แก้กฮวย เป็นพืชกลุ่มเดียวกับเบญจมาศวิธีการขยายพันธุ์จึงแบบเดียวกันคือ การแยกหน่อ การปักชำ และการเพาะเมล็ด แต่วิธีที่นิยมกันมากคือ การแยกหน่อ และการปักชำ ซึ่งมักจะใช้ส่วนยอดปักชำให้ได้ต้นพันธุ์เหมือนเดิม นอกจากนี้ยังสามารถใช้วิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อขยายพันธุ์ได้ อีกด้วย (เสริมศิริ, 2532)

การเตรียมแปลงปลูก และการปลูก

เริ่มเตรียมแปลงในช่วงต้นฤดูฝนระหว่างเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน ชุดพลิกดินตากแดด 10-14 วัน ยกแปลงสูง 15 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ระยะระหว่างแปลง 50 เซนติเมตร ใส่ปุ๋ยคอกในอัตรา 1-2 ตัน ต่อไร่ อาจใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 ในอัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ ร่วมกับในกรณีที่ปุ๋ยคอกมีไม่เพียงพอ การปลูกควรปลูกในช่วงเดือน กรกฎาคม-สิงหาคม รดน้ำก่อนปลูก 1 วัน หรือ หากมีฝนควรปลูกหลังฝนตก 1 วัน โดยใช้ระยะปลูก 30X30 เซนติเมตร

การดูแลรักษา

หลังย้ายปลูกสัปดาห์แรกให้น้ำวันละ 2 ครั้งในช่วงเช้า และเย็น หลังจากสัปดาห์แรกจึงให้น้ำวันละ 1 ครั้ง ในช่วงเช้า เริ่มให้ปุ๋ยหลังย้ายปลูก 1 เดือน โดยให้ปุ๋ยสูตร 21-0-0 อัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่ แล้วทำการเด็ดยอดเพื่อให้เกิดการแตกยอด เป็นพุ่มใหญ่ เพื่อให้ดอกดกขึ้นควรเด็ดยอดทุก 20 วัน รวม 4 ครั้ง เมื่อต้นแก้กฮวย อายุ 60 วันจึงให้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่

โรค และแมลงศัตรูพืช

1. โรคใบแห้งเกิดจากเชื้อแบคทีเรียระบาดมากในสภาพอากาศร้อน และความชื้นสูง การป้องกันกำจัด ควรใช้กิ่งปักชำที่ปราศจากโรค และถ้ามีโรคระบาด ในแปลงควรเผาทำลาย หรือฉีดพ่นด้วยสารเคมีประเภทสเตรปโตมัยซิน
2. โรคใบจุดเกิดจากเชื้อรา ระบาดมากในฤดูฝน การป้องกันกำจัด ควรใช้กิ่งปักชำที่ปราศจากโรคมารปลูก และถ้ามีโรคระบาดในแปลงควรเผาทำลาย หรือ ฉีดพ่นด้วยสารเคมีประเภทสเตรปโตมัยซิน
3. โรคดอกเน่าเกิดจากเชื้อรา ระบาดมากในฤดูฝน การป้องกันกำจัด ควรฉีดสารป้องกันกำจัดเชื้อรา เช่น ไซเนบ, แคบแทน เอ็ม 45 โดยใช้ร่วมกับสารจับใบ
4. โรคคราสนิม เกิดจากเชื้อรา การป้องกันกำจัด ดูแลแปลงปลูก ให้สะอาด และฉีดพ่นด้วยเฟลนท์แวกซ์ทุกๆ 7 วันในช่วงที่มีการระบาด

5. เปลี้ยไฟขอบปล้องหยัก เปลี้ยไฟสามารถทำลายได้ทุกสวน จะดูตกลินน้ำเลี้ยงจากกลีบดอก ทำให้ดอกไม่บานหรือดอกแห้ง และทำให้กลีบดอกเหี่ยวแห้ง การป้องกันกำจัด พันธุ์ยี่มาแม็คติน เบนโซเอต ,คาร์โบซัลแฟน อิมิตา โคลพริด หรือฟิโปรนิล

6. หนอนกระทู้ผัก สามารถทำลายได้ทุกสวน โดยเฉพาะดอก อ่อน ช่วงเวลาระบาดเกือบทั้งปี ดอกแห้งและเหี่ยว การป้องกันกำจัด ฉีดพ่นด้วย สบโนแซต ,ยี่มาแม็คติน เบนโซเอต หรือ ลูเฟนนูรอน

7. เปลี้ยอ่อน ดูตกลินน้ำเลี้ยงที่โคนกลีบดอก ทำให้ดอกหงิกงอ ไม่บานหรือยอดคดงอ ดอกมีขนาดเล็กลงสามารถระบาด ได้ทั้งปีและระบาดมากในช่วงฤดูแล้ง การป้องกันกำจัด ฉีดพ่นด้วยมาลาไซออน หรือบาซูติน

การเก็บเกี่ยว

เก็กฮวย สามารถเก็บเกี่ยวได้หลังจากปลูกประมาณ 3 เดือน เวลาที่เหมาะสมในการเก็บดอกเก็กฮวยอยู่ในช่วง 9.00 – 10.00 น. เพื่อไม่ให้น้ำค้างอยู่ที่ดอกทำให้ดอกช้ำและอาจเกิดเชื้อราในภายหลัง เลือกดอกที่มีเกสรบาน 2 ใน 3 เก็บเฉพาะดอกที่มีเกสรสีเหลืองสด ใช้มือเก็บทีละดอก เด็ดก้านดอกให้ชิดมากที่สุด ช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตดอกเก็กฮวยสามารถเก็บเกี่ยวได้ 2 ช่วง โดยช่วงที่ 1 ในเดือนพฤศจิกายนตลอดทั้งเดือน หลังการเก็บเกี่ยวช่วงที่1 แล้ว ให้ตัดแต่งต้นเก็กฮวยเพื่อให้แตกกิ่ง และเกิดทรงพุ่มใหม่ และสามารถเก็บเกี่ยวในช่วงที่ 2 ได้ในเดือนกุมภาพันธ์ตลอดทั้งเดือนเช่นกัน ในการเก็บเกี่ยวแต่ละช่วงให้แบ่ง เก็บ 3 ครั้งดังนี้

ครั้งที่ 1 เก็บดอกประมาณ 40% ของดอกที่ออกทั้งหมด

ครั้งที่ 2 เก็บหลังจากที่เก็บครั้งที่1ไปแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ ให้เก็บดอกอีก 40% ของดอกที่ออกทั้งหมด

ครั้งที่ 3 เก็บหลังจากที่เก็บครั้งที่2ไปแล้วประมาณ 1 สัปดาห์ ให้เก็บดอกออกทั้งหมด

กรรมวิธีการทำดอกเก็กฮวยแห้ง ประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ

1. การนึ่งดอกเก็กฮวย คือการนำดอกเก็กฮวยมาใส่ในรังหม้อนึ่ง โดยใส่พอประมาณอย่าให้ซ้อนทับกันหนาเกินไป แล้วไปนึ่งในน้ำอุณหภูมิ 90 องศาเซลเซียส นาน 3 นาที อย่านำน้ำเดือดกระทบดอก เก็กฮวย เพราะจะทำให้ดอกแห้งมีสีไม่สวย จากนั้นเทดอกเก็กฮวยที่นึ่งแล้วใส่ในตะแกรง ใช้ไม้คน พลิกกลับให้ดอกแยกออกจากกัน และเกลี่ยบาง ๆ แล้วจึงนำเข้าตู้อบความร้อน

2. การทำดอกแห้ง สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การผึ่ง การตากแดด การอบด้วยลม ร้อน เป็นต้น (Winnie et al., 2011) วิธีการตากแดด นั้นจะใช้วิธีนี้เฉพาะช่วงที่มีแสงแดดดี โดยนำกระจาดที่บรรจุดอกเก็กฮวยที่นึ่งแล้ว เทคว่ำลงในกระด้งหรือเสื่อฟางข้าว แล้วนำไปผึ่งแดดทุกวัน พลิกกลับในตอนเช้าทุกวัน ตากจนเกสรแห้งซึ่งใช้เวลาประมาณ 6-7 วัน อบแห้งโดยใช้วิธีผึ่งไฟถ่านนำเก็กฮวยที่นึ่งแล้ววางบนแขนงไม้ไผ่ที่อยู่เหนือเตาถ่าน รักษาอุณหภูมิไว้ประมาณ 60 องศาเซลเซียส ผึ่งไฟโดยกลับดอกซึ่งติดกันอยู่เป็นแผงเป็นระยะจนแห้งดี หรือประมาณ 6 ชั่วโมง ปกติดอกเก็กฮวย แห้งน้ำหนักจะลดลงจากดอกสดในอัตราส่วน 1 ต่อ 7 (แจ่มจันทร์, 2530)